

HOOFDSTUK 8

ONDERWIJS IN HET BUITENLAND

8 Onderwijs in het buitenland

Samenvatting

Er zijn 298 Nederlandse scholen in het buitenland, die onder het toezicht van de Inspectie van het Onderwijs vallen. Naast dagscholen en scholen die afstands-onderwijs bieden, gaat het om locaties die lessen Nederlandse taal en cultuur verzorgen.

Basisonderwijs De kwaliteit van instructie is op de buitenlandse scholen iets beter dan op de reguliere Nederlandse basisschool, evenals het stimulerend klimaat. Daarentegen zijn kwaliteitszorg, het leerstofaanbod voor taal en het volgen van de leerlingprestaties minder goed ontwikkeld. De scholen nemen soms geen genommerde toetsen af. Op de helft van de buitenlandse basisscholen zijn de leerlingprestaties daarom niet te beoordelen, op de andere helft zijn ze voldoende.

Voortgezet onderwijs Lessen verlopen op de buitenlandse scholen taakgericht en in een meer stimulerend klimaat dan op Nederlandse scholen. De buitenlandse scholen blijven achter op het gebied van kwaliteitszorg, onderwijstijd en leerlingenzorg. De beschikbare examenresultaten zijn doorgaans in orde en weinig leerlingen lopen vertraging op.

De Nederlandse overheid subsidieert 298 Nederlandse scholen in het buitenland, waar rond tienduizend leerplichtige kinderen met de Nederlandse of Belgische/Vlaamse nationaliteit onderwijs volgen. Er zijn verschillende typen scholen:

- 38 scholen die regulier Nederlands basisonderwijs en voortgezet onderwijs verzorgen. Enkele landen met relatief grote concentraties Nederlanders kennen Nederlandse dagscholen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Dit zijn reguliere scholen die in stand worden gehouden door het Ministerie van Defensie en door Koninklijke Shell.
- 255 locaties die lessen in de Nederlandse Taal en Cultuur (NTC) voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs verzorgen. Zij zijn zelfstandig of aangesloten bij internationale scholen. In de grote steden van veel landen is internationaal onderwijs een optie. Internationale scholen bieden een programma aan voor leerlingen in de fase van primair en voortgezet onderwijs, met de mogelijkheid van aansluiting op (internationale) universiteiten.
- vijf scholen voor afstandsonderwijs. Bij deze onderwijsvorm maken leerlingen en hun ouders via e-mail gebruik van lesmaterialen en van de instructie en begeleiding door een leraar van de instelling voor afstandsonderwijs in Nederland. De doelgroep bestaat uit kinderen van wie de ouders zelf onderwijs willen verzorgen en uit gezinnen die op moeilijk bereikbare of geïsoleerde plaatsen verblijven zonder Nederlands onderwijs, waar ouders om die reden zelf onderwijs aan hun kinderen geven. Ongeveer duizend leerlingen maken gebruik van het aanbod van Edufax, De Wereldschool of de Stichting IBID.

Toezicht De scholen hebben Nederlandstalige leraren en Nederlandse methodes en garanderen een goede aansluiting op het Nederlands onderwijs bij terugkeer. Ze moeten, omdat ze onder het bekostigd onderwijs vallen, voldoen aan bekostigingsvoorwaarden en vallen onder het Nederlandse toezicht. De Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB) controleert of scholen voldoen aan voorwaarden voor bekostiging en verstrekt de subsidie, de inspectie voert het toezicht uit. Ook het afstandsonderwijs krijgt subsidie van de overheid en staat onder het toezicht van de inspectie. De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs in het buitenland op dezelfde indicatoren als in Nederland, enkele kleine afwijkingen daargelaten. Tot nu toe zijn 198 scholen voor basisonderwijs beoordeeld en 39 scholen voor voortgezet onderwijs.

Basisonderwijs De oordelen over de kwaliteit van Nederlandse scholen in het buitenland vallen op enkele punten anders uit dan die op reguliere Nederlandse basisscholen. De inspectie beoordeelt scholen in het buitenland vaker positief op instructie en stimulerend klimaat. Dat hangt mogelijk samen met de motivatie en ambitie van het onderwijspersoneel, de veel kleinere schaal van de Nederlandse scholen in het buitenland, de grote ouderbetrokkenheid en de zeer nauwe contacten tussen personeel en ouders. Op andere punten zijn de oordelen over de scholen in het buitenland ongunstiger dan die voor reguliere Nederlandse scholen. Wat kwaliteitszorg betreft, is sprake van achterstand op het gebied van zelfevaluatie en planmatig werken aan kwaliteitsverbetering. De inspectie vindt dit in de buitenlandse situatie extra risicovol, omdat deze scholen frequent wisselen in de samenstelling van besturen, lerarenteams en leerlingbevolking. Zonder een adequate kwaliteitszorg bestaat een aanzienlijke kans op discontinuïteit die de kwaliteit van het onderwijs kan bedreigen.

Scholen in het buitenland voldoen in hun leerstofaanbod voor Nederlandse taal minder vaak aan de kerndoelen dan Nederlandse basisscholen. Vooral het aanbod voor begrijpend lezen is nogal eens onvolledig. Verder volgen buitenlandse scholen de ontwikkeling en leerresultaten van leerlingen minder systematisch (misschien voelen leraren minder urgentie daartoe door de kleine leerlingenaantallen) en gebruiken sommige scholen niet voor alle relevante leergebieden genormeerde toetsen.

In toenemende mate plannen scholen het minimum van 120 uur voor Nederlandse taal en cultuur per jaar. Hoewel de onderwijstijd volgens de inspectie op de buitenlandse scholen gemiddeld wat efficiënter wordt besteed dan op reguliere Nederlandse scholen, wijst de inspectie toch expliciet op het belang van voldoende onderwijstijd. Met minder dan de vereiste 120 uur zijn behoorlijke prestaties moeilijk te bereiken.

Vergelijking van leerresultaten is problematisch De inspectie kan op veel scholen in het buitenland geen resultaten vaststellen, omdat de leerlingenaantallen te klein zijn of omdat scholen geen genormeerde toetsinstrumenten gebruiken. Ook is vergelijken lastig, omdat het bij de buitenlandse scholen alleen om het vak Nederlandse taal gaat, terwijl de inspectie in Nederland ook kijkt naar rekenen/wiskunde. Ongeveer de helft van de buitenlandse scholen haalt voldoende resultaten aan het einde van de schoolperiode en op tussenliggende momenten in de schoolloopbaan, maar van de andere helft kan de inspectie de resultaten niet beoordelen.

Als resultaten niet te beoordelen zijn, weegt de kwaliteitszorg zwaarder bij het vaststellen van de kwaliteit van een school als geheel. Omdat de inspectie op veel scholen in het buitenland geen resultaten kan beoordelen en omdat de kwaliteitszorg vaak achterblijft, zijn er relatief veel scholen in het buitenland die de inspectie als risicovol beschouwt.

Voortgezet onderwijs Evenals de buitenlandse basisscholen blijven ook de scholen voor voortgezet onderwijs achter op het terrein van de kwaliteitszorg. Besturen en lerarenteams zijn vaak niet bekend met vormen van zelfevaluatie en de scholen werken minder planmatig aan kwaliteitsverbetering dan scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland. Scholen voor voortgezet onderwijs krijgen, vaker dan de buitenlandse basisscholen, positieve oordelen ten aanzien van leerstofaanbod en onderwijstijd. Dat komt door de sturing die uitgaat van examenprogramma's. Volledigheid van het leerstofaanbod is onontbeerlijk om tot goede resultaten aan het einde van de schoolperiode te komen. Voor de onderwijstijd geldt hetzelfde. Toch plant ook een aantal scholen in het voortgezet onderwijs niet het minimum van 120 uur voor Nederlandse taal en cultuur per jaar.

De inspectie beoordeelt taakgerichtheid van leerlingen, stimuleren tot denken en eigen verantwoordelijkheid van leerlingen voor de organisatie van hun leerproces significant vaker positief dan in Nederland. Mogelijk komt dit door de invloed van het internationaal onderwijs waar de scholen vaak bij aansluiten: in het internationaal onderwijs ligt het accent sterk op taakgerichtheid en zelfstandigheid. De oordelen over leerlingenzorg zijn echter minder gunstig dan in Nederland. Vorderingen vaststellen, de aard van de zorg bepalen en de zorg planmatig uitvoeren doen buitenlandse scholen minder consequent en minder systematisch dan Nederlandse scholen.

Leerresultaten zijn ook in het voortgezet onderwijs in het buitenland lastig vast te stellen door de geringe leerlingenaantallen. Slechts in een kleine minderheid van scholen kon de inspectie de eindresultaten beoordelen. Waar Nederlandse leerlingen een examenprogramma volgen en afronden, zoals het internationaal baccalaureaat, liggen de resultaten op het verwachte niveau. De leerlingen lopen nauwelijks vertraging op tijdens hun schoolloopbaan.

